

بسم الله الرحمن الرحيم

اقوال باطل قوم یهود در سیاق آیات قرآن

محدثه سادات موسوی^۱

چکیده

در پژوهش حاضر، به بررسی اقوال باطل قوم یهود در سیاق آیات قرآن، پرداخته شد. از آنجا که یادگیری معارف قرآن برای مسلمانان ضرورت دارد و نیز همواره اصلی‌ترین دشمن مسلمانان اهل کتاب به ویژه یهود بوده و بسیاری از فرهنگ‌های نادرست و شبهات توسط آنان وارد دین اسلام شده که برای نمونه می‌توان به نقش یهود در جعل احادیث پیامبر ﷺ پس از رحلت ایشان، سعی و تلاش برای دور کردن مردم از اهل بیت (علیهم‌السلام)، اشاره نمود و نیز برای عبرت قرار دادن این قوم و عدم مشابهت به آنان، اهمیت و ضرورت شناخت این قوم برای مسلمانان اثبات شده است. این پژوهش ابتدا به بررسی معانی واژه قال و سپس آیاتی که مشتمل بر عقاید باطل یهود با این واژه است پرداخته شد و در نهایت پاسخ‌هایی که خداوند به عقاید باطل یهود می‌دهد بررسی شد. روش تحقیق در این پژوهش به لحاظ هدف نظری به لحاظ محتوا توصیفی و در مواردی از تحلیل بهره گرفته شد و به لحاظ جمع آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای استفاده گردید. نتیجه عقاید باطل یهود است که سبب شده یهودیان در طول تاریخ بسیار گستاخ باشند و دست به انواع جنایات بزنند، از قتل انبیاء الهی تا کودک کشی امروزه آنان، از آنجا که شناخت دشمن در سرکوب آن نقش بسزایی دارد لازم می‌آید که مسائل مربوط به یهود و بنی اسرائیل بیشتر بررسی شود.

واژگان کلیدی: اقوال باطل، اقوال یهود، بنی اسرائیل، یهود.

۱. طلبه سطح دو، حوزه علمیه حضرت زینب کبری (علیها السلام)، @Mohadeseh Sadat_1378 (آیدی ایتا).

مقدمه

خداوند متعال همواره در صدد هدایت اقوام مختلف بوده، از میان این اقوام، پیامبران بسیاری برای هدایت قوم بنی اسرائیل فرستاده، پیامبران آموزه‌های وحیانی بسیاری را در اختیار آنان قرار دادند و در آیات قرآن نیز درباره اهل کتاب به ویژه یهود سخن به میان آمده، خصوصیات و ویژگی‌های آن‌ها را ذکر نموده و سعی در شناساندن این قوم به مسلمین داشته است. یکی از مسائل مطرح شده در بحث یهود در قرآن، اعتقادات یهود می‌باشد که برخی از این اعتقادات می‌تواند درست و بر پایه اصول وحیانی باشد و برخی دیگر می‌تواند بر اساس تحریفات صورت گرفته در این آیین باشد و نیز عقاید یهود با واژگان متفاوتی در قرآن می‌تواند ذکر شده باشد، اما پژوهش حاضر بر آن است که آیاتی که اعتقادات باطل یهود را با واژه قال و مشتقات آن بیان می‌کند را بررسی نماید. ضرورت شناخت یهود از اقدامات یهودیان در طول تاریخ علیه مسلمانان مشخص می‌شود، یهودیان همواره با پیامبر اسلام ﷺ، مسلمین، دین اسلام، دشمنی داشته و دارند، آن‌ها دشمنی خود را از ابتدای بعثت پیامبر ﷺ بلکه پیش از متولد شدن حضرت آغاز نمودند، بسیاری از فرهنگ‌ها، شبهات، بدعت‌ها، توسط آن‌ها وارد اسلام شده، نقش یهود در جعل احادیث پیامبر ﷺ پس از رحلت ایشان و سعی در دور کردن مردم از اهل بیت (علیهم‌السلام)، اموری غیر قابل انکار است. لذا شناخت این قوم به دلایلی همچون، شناخت دشمن ضروری است، عدم مشابهت به آن‌ها در برخی امور، عدم تکرار خطای گذشتگان در برخورد با یهودیان، ضرورت و اهمیت دارد. در پژوهش حاضر، از علوم قرآنی، ادبیات عرب، تفاسیر معاصر و غیر معاصر شیعی و در مواردی از تفاسیر اهل سنت استفاده گردیده است. به جهت اهمیت خاصی که نویسندگان جهان اسلام برای مسئله یهود قائل بودند در این زمینه کتب بسیاری همچون، یهود در المیزان نوشته‌ی حسین فعال عراقی، یهودی کیست اثر اسماء خواجه‌زاده، شبهات یهودی به قلم محمد صادق روحانی و مرتضی عاملی، نقش آفرینی یهودیان مخفی در اسلام نوشته یوسف رشاد، سیری در فلسفه یهود نوشته محمد رضا دهقانی زاده و حسین علی جعفری، اخلاق یهودی و تمدن غربی نوشته محمد باقر رکنی، نماز و نیایش در دین یهود به قلم سهیل دادفر را نام برد که هر کدام درباره یهود و ویژگی‌های آن‌ها سخن به میان آورده‌اند. پژوهش‌های علمی که در مسئله یهود صورت گرفته می‌توان به پایان‌نامه آقای حمید هادوی مقدم تحت عنوان آخر زمان از دیدگاه یهود، بررسی ویژگی اخلاقی یهود در عصر پیامبر و نقش آنها در شبه تغییر قبله از منظر قرآن تألیف نصرت نیل ساز و زهره باباآدم، رقیه مددی، نام برد. مقالات مکتوب در این زمینه: گزارش‌های قرآن از

یهودیان مدینه تألیف محمد علی ساطانی، واکاوی اندیشه‌ها، رفتارها و ویژگی‌های یهودیان در عصر بعثت پیامبر مکرم اسلام ﷺ به پژوهش طیبه خیر اندیش، یهودیت و تأثیر آن بر تاریخ و تمدن جهان به قلم هاشم اندیشه، معنانشناسی واژه‌های امانی و امنیه در بافتار آیات قرآن کریم نوشته‌ی فرهاد زینلی بهزادان، ویژگی‌های یهود در طول تاریخ از دیدگاه فرقین با تأکید بر سوره‌ی حشر تألیف لیلا احمدی و... نام برد. آنچه پژوهش حاضر را با سایر پژوهش‌های ارزنده دیگر متفاوت می‌سازد آن است که این پژوهش به طور مفصل و جداگانه به بحث اعتقادات باطل یهود با نظر به دیدگاه مفسران شیعی خواهد پرداخت. پژوهش حاضر ابتدا به بررسی معانی قال و مشتقات آن، سپس آیاتی که با این واژه عقاید باطل یهود را بیان می‌کند، در نهایت پاسخ‌های خداوند به این عقاید خواهد پرداخت.

۱- معنا شناسی واژه قُل

با توجه به آن که معنای واژه قول در لغت و در اصطلاح مفسران کمی با هم متفاوت است لازم می‌آید در دو مبحث بررسی شود.

۱-۱- معنای لغوی قول

مصدر ثلاثی مجرد از قُلْتُ، اقوال، قُولاً است و ریشه‌ی فعل قال «ق، و، ل» می‌باشد که اجوف واوی است، مشتقات این واژه ۱۷۲۲ بار و به تنهایی ۵۲ بار در ۱۳۸۳ آیه و ۸۴ سوره به صورت مستقل و ترکیب وصفی و اضافی به کار رفته که قُل امر آن از قال و قیل صیغه مجهول آن است^۱ و به معنای سخن گفتن،^۲ نطق کردن و گفتار است،^۳ ناقص باشد یا کامل.^۴ صاحب قاموس القرآن بر آن است که قول و قیل از یک ریشه و به معنای مطلق سخن گفتن می‌باشد.^۵ جناب شرتونی و صاحب لسان العرب عقیده دارند که قول به معنای هر کلام یا لفظی است که بر زبان جاری می‌شود، فرقی ندارد تام باشد یا ناقص و هر چه زبان آن را افشاء کند را شامل می‌شود^۶ و نیز در مجمع بیان شده که قول موضوعی برای حکایت نزد عرب است^۷ راغب در مفردات خود قول و قیل را از یک ریشه می‌داند و معتقد است که وجه رایج و روشن آن نطق کردن و سخن گفتن است با این تفاوت که قول در سخن خیر و شر هر دو به کار می‌رود ولی قیل و قال برای امورات شر و فته برانگیز به کار می‌رود.^۸ بنابراین، اقوال جمع قول که مجهول آن قیل و فعل ماضی آن قال است، در لغت و نزد لغویان به معنای نطق کردن، سخن گفتن، و چیزی را به زبان جای کردن است که قول به امور خیر و شر هر دو اختصاص دارد ولی قال و قیل در امور شر و فتنه‌انگیز هم به کار می‌رود و از الفاظ پر تکرار در قرآن می‌باشد.

۱. شمخی، مرادی، فروغی، وجوه معنایی واژه قول در قرآن از دیدگاه مفسران فریقین، ص ۸.

۲. ابن فارس، مقاییس الغه، ص ۸۴۲؛ فراهیدی، العین، ص ۱۵۴۱.

۳. علامه فلسفی، فرهنگ زبان فارسی، ص ۴۷۷.

۴. آژرنگ، گنجینه لغات، ص ۱۱۴۵.

۵. قریشی، قاموس القرآن، ج ۶، ص ۴۵.

۶. شرتونی، اقرب الموارد، ص ۱۰۵۲؛ ابن منظور، لسان العرب، ص ۳۲۵.

۷. طبرسی، تفسیر مجمع البیان، ج ۱، ص ۱۷۴.

۸. راغب اصفهانی، مفردات الفاظ قرآن کریم، ص ۱۱۸۲.

۲-۱- معانی اصطلاحی

همان‌طور که گفته شد قول و قیل به معنای سخن گفتن است اما برخی وجه دیگری برای قول در نظر گرفته و معنای وسیع‌تری برای آن قائل شدند و قول را به معنای مطلق سخن گفتن در نظر نگرفته و معنای دیگری برای این واژه وضع نمودند. از نظر راغب قول و قیل یکی هستند و معانی متعددی برای آن قابل تصور است، وجه اول و رایج آن سخن گفتن است که بر همه روشن است، وجه دوم آن است که چیزی در نفس و جان آدمی قبل از بیان کردن با لفظ متصور می‌شود، وجه سومی که برای آن وجود دارد آن است که قول برای اعتقاد محض استفاده شود، وجوه دیگر نیز بیان کننده‌ی، دلالت داشتن بر چیزی، الهام، توجه صادق و درست به چیزی گفته می‌شود.^۱ از نظر ابن فارس قول کلام یا سخنی است که زبان آن را افشا می‌کند،^۲ خواه تام باشد خواه ناقص^۳ ولی سبویه فرقی میان قول و کلام قائل شده و معتقد است که قول بیان کننده اعتقاد است ولی کلام یک جمله قابل درک است^۴ و نیز زمخشری بر آن است قول برای رأی و نظر و عقیده به کار می‌رود.^۵ ابن انباری برای قال معانی متعددی بیان می‌کند: سخن گفتن، روی آوردن، میل کردن و متمایل شدن، زد، استراحت کردن، غلبه کردن است^۶ که در بحث پژوهش حاضر اعتقاد و باور مورد بررسی قرار خواهد گرفت، بنابراین قال در لغت به معنای سخن گفتن و نطق کردن است و در اصطلاح به معنای رأی و نظر و عقیده و باور است.

۲- عقاید باطل یهود

پس از روشن شدن معنای واژه قل در نزد لغویان و اصطلاح مفسران اکنون به بررسی عقایدی از یهود که قرآن با این واژه به آن اشاره کرده می‌پردازیم.

-
۱. راغب اصفهانی، المفردات الفاظ قرآن کریم، ص ۱۱۸۰.
 ۲. ابن فارس، مقاییس الغة، ص ۸۴۲.
 ۳. ابن منظور، لسان العرب، ص ۳۲۵.
 ۴. راغب اصفهانی، المفردات الفاظ قرآن کریم، ص ۱۱۸۱.
 ۵. زمخشری، تفسیر کشاف، ص ۵۲۸.
 ۶. راغب اصفهانی، المفردات الفاظ قرآن کریم، ص ۱۱۸۲.

تفاسیر آمده که خداوند با فعل مجهول در مقام نفرین یهود برآمده و می‌گوید که دستان آنان بسته باد به خاطر این سخن از رحمت الهی دور شدند و نزول آیات قرآن به جای آن که برای یهودیان هدایت باشد و آنان را از راه غلط باز دارد، بسیاری از آنان را وارد کفر می‌کند، زیرا یهودیان خود را ملتی برگزیده می‌دانستند و مدعی علم و حکمت در جهان بودند که ناگهان قرآن نازل شد و معارف الهی و قوانین اجتماعی برتری را ارائه داد و خیانت‌ها و تحریفات یهود را آشکار کرد، این امر سبب کینه و حسد یهودیان شد و آنان در برابر آیات خدا موضع خصمانه گرفتند که مجازات سنگینی دارد که عداوت و دشمنی میان آن‌هاست.^۱ بنابراین، خداوند ابتدا عقیده یهود را مطرح می‌کند و آن را کفر معرفی می‌کند و سپس بیان می‌کند که آنان از رحمت الهی دور شدند.

۶-۳- عذاب سوزناک برای یهود

همان طور که گفته شد یکی از عقاید باطل یهود آن بوده که خود را توانگر و خداوند متعال را فقیر دانسته که خداوند در آیه ۱۸۱ سوره آل عمران^۲ به این عقیده پاسخ می‌دهد. روی سخن آیه یهودیان است، آیه ابتدا بیان می‌کند که خداوند قول آنان را شنید حتی اگر آنان در برابر مردم آن را انکار کنند و سپس بیان می‌کند که انکار آنان بیهوده است زیرا خداوند نه تنها می‌شنود بلکه می‌نویسد و بدیهی است که مقصود از نوشتن، همانند نوشتن ما بر روی کاغذ نیست بلکه مقصود نگاهداری آثار عمل است.^۳ برخی از مفسرین بیان می‌کنند که گاهی مولا و صاحب قدرتی می‌گوید که من این سخن زشت را شنیدم، مرادش از بیان این سخن تهدید است و خداوند قصد تهدید یهود را داشته است.^۴ صاحب تفسیر المیزان ریشه این سخن را جهل و نادانی نمی‌داند و معتقد است که یهودیان از روی عمد این سخن گفتند.^۵ پس از آن خداوند اضافه می‌کند که استناد فقر به خدا هم ردیف قتل انبیاء است^۶ و عبارت،

۱. بهرام پور، تفسیر نسیم حیات، ص ۴۳۳.

۲. آل عمران: ۱۸۱؛ «قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَنَقُولُ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ» خداوند، سخن آن‌ها را که گفتند: «خدا فقیر است، و ما بی‌نیازیم»، شنید! به زودی آنچه را گفتند، خواهیم نوشت؛ و (همچنین) کشتن پیامبران را بناحق (می‌نویسیم)؛ و به آن‌ها می‌گوییم: «بچشید عذاب سوزان را (در برابر کارهایتان)»!

۳. مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۳، ص ۲۵۰.

۴. جوادی آملی، تسنیم، ج ۱۶، ص ۴۶۴؛ مغنیه، تفسیر الکاشف، ج ۲، ص ۳۵۷.

۵. مصطفی شاکر، خلاصه تفسیر المیزان، ج ۴، ص ۳۲۳.

۶. جوادی آملی، تفسیر تسنیم، ج ۱۶، ص ۴۶۴.

«قَتَلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ»، یعنی می‌نویسیم که چگونه پیشینیانشان به ناحق پیامبران را به قتل رساندن،^۱ اینکه خداوند قتل انبیاء را به یهودیان عصر پیامبر ﷺ نیز نسبت داده به جهت آن است که آنان از عمل گذشتگان خود رضایت داشتند.^۲ صاحب تفسیر نمونه بر آن است که استناد فقر به خدا و هم ردیف قرار گرفتن با قتل انبیاء به دلیل آن است که یهودیان همواره سابقه دشمنی، انکار، استهزاء پیامبران را داشتند و دشمنی آنان با مسلمانان مسئله جدیدی نیست.^۳ در ادامه خداوند می‌فرماید که ما قول آنان را می‌شنویم و اعمال آنان را می‌بینیم و آن را ثبت و حفظ می‌کنیم^۴ که این ثبت و حفظ بی‌دلیل نبوده و در روز رستخیز اعمال آنان را در برابرشان قرار می‌دهیم و به آنان می‌گوییم این عذاب دردناک را بچشید.^۵ واژه‌ی حریق که در آخر آیه آمده دلالت بر عذاب سوزناک دارد زیرا به آتشی که سوزان نباشد حریق گفته نمی‌شود و کلمه‌ی (ذُوقُوا)، این را می‌رساند که آنان از عذاب خلاصی ندارد.^۶ بنابراین، خداوند ابتدا عقیده یهود را بیان می‌کند و با بیانی تهدید آمیز می‌گوید که خداوند این سخن را شنید و ثبت کرد که این عقیده هم ردیف قتل انبیاء بوده و مجازات آن آتش سوزان برای یهود است.

۱. مغنیه، تفسیر الکاشف، ج ۲، ص ۳۵۷.

۲. قرائتی، تفسیر نور، ص ۲۴۵.

۳. مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۳، ص ۲۵۰.

۴. مصطفی شاکر، خلاصه تفسیر المیزان، ج ۴، ص ۳۲۳.

۵. مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۳، ص ۲۵۱.

۶. طبرسی، تفسیر مجمع البیان، ص ۳۶۷.

نتیجه‌گیری

خداوند در قرآن عقاید باطل یهود را مطرح می‌سازد و به آنان پاسخ می‌دهد و بیان می‌کند که مخالفت و دشمنی یهودیان با اسلام مسئله جدیدی نیست زیرا آنان همواره با دین حق مخالفت و دشمنی کردند، یهودیان همواره خود را ملتی برگزیده می‌دانند و عقیده دارند که فرزندان و دوستان خدا هستند و دین یهود تنها دین حق است و یهودیان توانگر و خداوند متعال در برابر آنان دستانش بسته است، خداوند آنان را هم ردیف کفار مشرک قرار می‌دهد و نمونه‌ی کفر آنان را بیان می‌کند که عزیر را فرزند خدا می‌دانند. خداوند متعال این عقاید را برای مسلمانان بیان نمود تا مبدا مسلمین نیز همانند یهودیان رفتار کرده و از آنان عبرت بگیرند و از آنجا که همواره اصلی‌ترین دشمن مسلمانان، یهودیان بودند با بیان ویژگی‌های بنی اسرائیل سعی در شناساندن آنان به مسلمانان داشته است و نیز از سیاق آیات قرآن روشن می‌شود سکوت در برابر گناه دیگران و رضایت نسبت به آن باعث مشارکت در آن خطا و گناه است. نتیجه‌ی عقاید باطل یهود است که باعث شده یهودیان در طول تاریخ بسیار جسور باشند و دست به انواع جنایات بزنند از بی‌ادبی و جسارت به خداوند متعال تا قتل انبیاء الهی حتی کودک کشی و کشتار مردمان مسلمان را در کارنامه شوم خود در طول تاریخ داشته‌اند. پژوهش حاضر تلاش نموده تا به شناساندن این قوم به مسلمانان کمکی نماید.

فهرست منابع

* قرآن کریم: ترجمه ابوالفضل بهرام پور.

کتب:

۱. ابن فارس، ابو الحسین احمد، معجم مقاییس الغة، قم: موسسه چاپ زیتون، ۱۳۸۷ ه.ش.
۲. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، بیروت: موسسه الاعلی المطبوعات، ۲۰۰۵ م.
۳. اصفهانی، حسین بن محمد راغب، المفردات فی غریب القرآن، مترجم: غلامرضا خسروی، تهران: مکتب المرتضویه، ۱۳۸۳، ه.ش.
۴. آژنگ، نصرالله، گنجینه لغات، تهران: انتشارات گنجینه، چاپ اول، ۱۳۸۱ ه.ش.
۵. بهرام پور، ابوالفضل، تفسیر نسیم حیات، چاپ دوم، قم: آوای قرآن، ۱۳۹۲ ه.ش.
۶. جوادی آملی، عبدالله، تفسیر تسنیم، چاپ دوم، قم: مرکز نشر اسراء، ۱۳۸۳ ه.ش.
۷. زمخشری، محمد بن عمر بن محمد، تفسیر کشاف، مترجم: مسعود انصاری، تهران: انتشارات ققنوس، ۱۴۰۲ ه.ش.
۸. شرتونی، سعید، اقرب الموارد فی فصیح العربیة و شوارد، قم: مکتبه آیه الله العظمی المرعشی النجفی، ۱۴۰۳ ه.ش.
۹. طبرسی، ابوعلی فضل بن الحسن، مجمع البیان، مترجمین: حسین نوری، محسن مفتاح، بی جا: موسسه انتشارات فراهانی، بی تا.
۱۰. طیب، عبدالحسین، تفسیر اطیب البیان، تهران: انتشارات اسلام، بی تا.
۱۱. علامه فلسفی، احمد، فرهنگ زبان فارسی، تهران: انتشارات گلبن چاپ، ۱۳۸۱ ه.ش.
۱۲. علوی الحسینی الموسوی، میر جعفر، ترجمه ساده و روشن قرآن برگزیده کشف الحقایق قرآن برای همه، مترجم: صادق نوبری، بی جا: انتشارات حیدری، ۱۳۶۲ ه.ش.
۱۳. فراهیدی، خلیل بن احمد، العین، ج ۳، قم: انتشارات اسوه، ۱۴۳۲ ه.ق.
۱۴. فیض کاشانی، محسن، تفسیر الصافی، بی جا، بی نا، ۱۰۹۱ ه.ق.
۱۵. قرائتی، محسن، تفسیر نور، چاپ چهارم، قم: انتشارات در راه خدا، ۱۳۷۸ ه.ش.
۱۶. قریشی، سید علی اکبر، قاموس قرآن، ج ۵، تهران: دار المکتب الاسلامیه، ۱۳۷۸ ه.ش.

۱۷. مصطفی شاکر، کمال، خلاصه تفسیر المیزان علامه طباطبائی، مترجم: فاطمه مشایخ، چاپ هفتم، تهران: انتشارات اسلام، ۱۳۸۹ ه.ش.

۱۸. مغنیه، محمد جواد، تفسیر الکاشف، ترجمه: موسی دانش، قم: موسسه بوستان کتاب، ۱۳۸۴ ه.ش.

۱۹. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، تهران دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۶ ه.ش.

۲۰. نهایندی، محمد، تفسیر نفحات الرحمن، قم: بوستان کتاب، ۱۳۹۱ ه.ش.

مقاله:

۲۱. شمخی، مینا، مرادی کهنکی، فاطمه، فروغی نسب، فریبا، "وجوه معنای واژه قل در قرآن کریم از دیدگاه مفسران فریقین"، دو فصلنامه مطالعاتی فهم قرآن، ش ۱، پاییز و زمستان ۱۴۰۱، صص ۲۵-۴۵.